

*HARALDIN
ÄITI*

SUOMENTANUT
SIRJE NIITEPÖLD

*JOHANNA
FRID*

WSOY

JOHANNA FRID

HARALDIN
ÄITI

SUOMENTANUT SIRJE NIITEPÖLD

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Cécile Sauvagen runon s. 7 (Simone de Beauvoirin teoksesta *Toinen sukupuoli II*) suomentaneet Iina Koskinen, Hanna Lukkari ja Erika Ruonakoski.

Inger Christensenin sitaatit s. 263 teoksesta *Alfabet* suomentanut Oscar Rossi.

Sivuilla 214 ja 300 käytetty raamatunkäännöstä 1933/1938.

RUOTSINKIELINEN ALKUTEOS

Haralds mamma

Copyright © Johanna Frid 2023

By Agreement with Grand Agency

Suomenkielinen laitos © Sirje Niitepöld ja WSOY 2024

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ISBN 978-951-0-50461-1

PAINETTU EU:SSA

Sisaruksilleni, tietenkin

Sinä siinä, pieni rakastajani
olen tehnyt sänkysi sängystäni
Saan kietoa sut syliin, saan suukotella
kaunis on huomisesi, voin aavistella;
Pieni patsaani, tervetuloa,
lihaa paljasta, verta ja iloa
Liikutat mua, *kuvajaiseni* mun...

CÉCILE SAUVAGE

1

Joku lausui nimeni, kärkevästi – ei sillä tavalla kuin toista ihmistä tervehditään, vaan niin kuin onkologi ottaa vastaan potilaansa. Niin kuin lausutaan kuolemantuomio. Se oli vain nimi. Nainen, joka oli tervehtinyt minua, katseli minua enemmän tai vähemmän hymyillen. Olin pukeutunut kapeisiin, mustiin prässihousuihin, silkkipuseroon, jonka alla oli leveällä pitsinauhalla kantattu siloinen aluspaita, ja vaaleisiin korkeakorkoisiin mokka肯kiin. Takin olin asetellut harteilleni. Se oli kermanvalkea ja ranskalainen.

»Ai hei», sanoin. Hei mutta ei. Suuta kuivasi; samalsinko minä vähän? »Viime kerrasta onkin aikaa.»

»No niinpä onkin.»

Olimme tavanneet viimeksi lokakuussa. Ei, vaan syyskuussa. Nyt oli joulukuu ja hänellä oli yllään valtava untuvatakki, toppahousut, talvisaappaat. Hän olisi voinut pidellä kädessään kirvestä eikä siihen olisi kiinnittänyt kummempaa huomiota. Tarpeen vaatiessa hän voisi hakata tiensä Norlannin metsien läpi ja teurastaa ohimennen karhun.

»Tapasimme syksyllä», sanoin. Yritin kuulostaa itsevarmalta. Ääneni oli liian ohut ja kireä. Se työntyi korvaani, missä se muuttui teräväksi neulaksi. Toivoin, ettei hän päättäisi halata minua jonkinlaisena epä määräisenä rangaistuksena – täydellinen rikos.

»Haluan nyt kuitenkin moikata», hän sanoi määrätietoisesti. »Niin se nyt vain on.» Hänen kasvonsa näyttivät tästä kulmasta kummallisilta, voimakas valo melkein syövytti ne rikki. Aurinko paistoi todellakin aivan liian kovaa, lähes vaativasti. »On ihmisestä mitä mieltä hyvänsä, vähän täytyy sentään yrittää. Osoittaa edes jonkinlaisia käytöstapoja. *Minusta* se on tärkeää.»

»Olen aivan samaa mieltä», valehtelin. Hän veti lupaa kysymättä itselleen tuolin – metallin kirskunta sai sähköisiä salamoita risteilemään päässäni – »Sopiihan istua tähän?» hän sanoi ja istui. Elämä oli groteski näytelmä. Minä olin toivon mukaan merkityksetön statisti, joka saattoi minä hetkenä hyvänsä poistua salista. Amfiteatterista. Missä näytelmää nyt esitettiinään.

»Ja nyt me tapaammekin sitten taas», hän totesi.

Olin statisti, joka ei voinut poistua salista. Olimme hyvin pienellä lentokentällä jossain Pohjois-Ruotsissa. Itse asiassa tämän pohjoisemmas ei edes pääse päätyvämmättä Norjaan tai Suomeen. Yksinkertainen yhteen veto: emme olleet missään. Lähistöllä ei ollut vaatimattomintakaan asutuskeskusta, paikallisliikenne oli käytännöllisesti katsoen olematonta. Ehkä tämä ei ollut edes lentoasema – kenttä toimi myös sotilaslento-

tukikohtana, ja tarkkaan ottaen olimme sen siviiliosassa, jota mahdollisesti voisi kutsua lentoasemaksi. Olisiko siinä meille kiintoisa aihe käsiteltäväksi? Riittäisikö se pitämään keskustelua yllä? Tämä rakennus, ympäristö?

»Sinä tulit tänne nyt, eikö niin», hän sanoi. »Ethän ole istunut täällä koko yötä? Oletko istunut täällä koko yön?»

»Tulin aikaisin aamulla.» Se ei näyttänyt tekevän vaikutusta.

»Minä tulin autolla. Talvirenkaat. *Minä* olen ajanut koko yön. Koko maan poikki.»

»Ai Smygehukista?» Jatkaisitpa saman tien helvettiin. »Eikös se ole Ruotsin eteläisin piste?»

»Aha, nyt viilataankin pilkkua!» Hän nauroi, tavalista sydämellistä nauruaan. »Ajoin tietenkin Linköpingistä. Minulta jäävät lapsenlapsen syntymäpäiväjuhlat väliin tämän takia.» Hän avasi vaivalloisesti parkatakkinsa vetoketjun. »Olen vuosien varrella tehnyt aika paljon tällaisia helikopterioperaatioita. Yksi ajomatka sinne tai tänne, ei se maailmaa kaada.»

»Ihan uskomatonta.» Tarkoitinko uskomatonta merkityksessä upeaa vai epätodennäköistä? Ei aavistustakaan. »Ja Bengt on tietenkin mukana? Tuloillaan tuolta ihan hetkenä minä hyvänsä?»

»*Bengt on Saarella.*» Teräksinen ääni. »Siellä täytyy nyt alkaa esikasvattaa taimia. Purjoa.» Minusta oli aina ollut koppavaa, että hän puhui perheen kesäpaikasta pelkästään saarena, ikään kuin maailmassa

olisi vain *yksi* saari. Niin kuin joka maalla on vain yksi pääkaupunki. Tai niin kuin on yksi Jumala. Tai äiti.

»Te istutatte nyt tietenkin perunaa.» En halunnut tietää, milloin peruna istutetaan. Kesällä? Mieleen nousi epämääräinen kuva reippaista raitapaitaisista rengeistä, jotka työskentelevät hilpeästi ja rytmikkäästi pellolla. Se saattoi myös olla muistikuva sipsipussista.

»Huhtikuussa vasta.» En onnistunut järjestelemään kasvojani vekeille, jotka olisivat viestittäneet, että välitän hänen kylvömaastaan tai hänen masentavasta »paremmasta puoliskostaan», joka sai minut toivomaan, että vanhuusiän dementia veisi minut varhain. Huiskis. Aurinko paistoi armottomasti ja levisi lattialle suurina suorakulmioina. Hän oli kääntänyt kasvonsa valoon päin osoittaakseen, että hän *nautti* nyt. Ulkona ei ollut yhtään mitään nähtävää. Vain kimaltava luminen lakeus. Yritin nousta, mutta hänen pieni meditaatiohetkensä osoittautuikin hämäykseksi. Hän iski välittömästi.

»Aiot kuulemma mennä hotelliin», hän sanoi. »Sehän on tullut selväksi, että pidät hotelleista.» Hän nauroi taas, ja näin paikat hänen hampaissaan.

»Joo, sellainen suunnitelma meillä on.»

»Sinulla.»

»Se on itse asiassa kylpylä.» Yritin nousta seisomaan ilmaistakseni, että keskustelu oli päättymäisillään.

»Niin että sinulla on sitten sellainen suunnitelma.»

»Joo, tiedät varmaan kylpylät?» Hänen ilmeensä ei värähtänytkään. »Uima-allas. Sauna» – yritin keksiä

kylpylaitoksista jonkin vielä kuvaavamman ja ilmeisemmän ominaisuuden mutta epäonnistuin.

»Jotkut tosiaan tykkäävät sellaisesta. Minusta se on kallista. Kylpeä voi kotonakin.»

»Meillä on suihkukoppi.»

»Niin se taisikin olla. Viime käynnistäni on tovi.» Hän nyökkäili minua kohti, pää oli jäänyt liikkeeseen kuin vanhanaikainen lelu.

»Onko siitä niin kauan, että olet ehtinyt unohtaa asuntomme pohjaratkaisun», sanoin ja yritin itsekin heläyttää sydämellisen naurun. Hän ei kuunnellut.

»Kylpylä, niin. Jonkun pitää sitten maksaa se lysti.» Hän huokasi. Olisiko pitänyt sanoa, että olin ottanut kulutusluottoa tai huorannut rahat kasaan? Vai vain tukkia hänen suunsa veroilmoituksillani?

»Välillä sitä haluaa hemmotella itseään. Juhlia vähän.»

»Juhlia mitä?» Hänellä oli vanhan sauhuttelijan kasvot, suun ympärillä kulki ohuita juonteita. *Olen juuri harjoittanut esteettistä intiimikirurgiaa ja nyt koko komeus »vihitään käyttöön».* Hän hykersi.

»Mitä siis olit ajatellut juhlia?» Kunpa voisin sanoa, että hänen katseensa kiiksi vaarallisena, oranssina ja terävänä ja vaarallisena, mutta se näytti edelleen järveltä, joka hukkuu haposateeseen. »On sääli syytää niin paljon rahaa tuollaiseen. Ehkä se on sukupolvikysymys. Niin kuin se että pitää aina olla uusin puhelinmalli.»

Hänen kasvonsa sumensivat ympäristön, muuttivat sen taustahälyksi ja muut lentoa odottavat matkustajat

kasvottomiksi sivuhenkilöiksi. Istuin yhä tuolilla, jolta en ollut onnistunut liikahtamaan, halusin nousta pysyy, tai edes ristiä jalat, sutaista hiuskiehkuran korvan taakse, mutta olin kiusallisesti jähmettynyt. Halusin peittää kasvoni käsiini. Kukkuluuruu. Hän alkoi lämmentä. Hän jatkoi puhetta piittaamatta yhtään siitä, että seuraava passus olisi kuulunut minulle.

»Joopa joo, meiltä jää ainakin altaassa polskiminen väliin. Suorinta reittiä *Saareen* vain. Siellä on tosi kaunista talvellakin. Et ehkä ole käynyt? Bengt ei varmaan ihastu meidän tulostamme, mutta luulen että hän lähteekin muutamaksi päiväksi Linköpingiin. Hän saa vähän omaa aikaa, ja me saamme vähän yhteistä aikaa.» Hän nauroi suu auki. Oliko se, minkä minä olin tulkinnut sydämellisyydeksi, itse asiassa epätoivoista, hysteeristä naurua?

»Me vain nautiskelemme viikon pari. Ehkä kolme. Siellä on niin hyvä olla. Niin hyvä. Tavallaan meillä oli siellä kesällä kaikki todella mukavasti.» Hän käänsi katseensa pois. Ohimoillani alkoi jyskyttää. »Kunhan ei muistele kaikkea muuta, mitä tapahtui.» Hän katsoi taas minua, ja nyt äänensävy oli pirtsakka.

»Täytyy ajatella tulevaisuutta! *Saari* tekee ihmiselle hyvää. Niin se vain on. Se merkitsee meille paljon. Sehän on ollut perheessä jo kauan. Välillä vuodet ihan sekoittuvat toisiinsa. Joskus istun siellä myöhäisen iltauinnin jälkeen, kun aurinko laskee ja pyyhe on edelleen märkä, ja tuntuu kuin kuulisin isäni huutavan minua. Ei niin että olisin taikauskoinen tai spirituaa-

linen tai mitään», hän vakuutti. Ei ollut pienintäkään riskiä, että pitäisin häntä spirituaalisena.

»Joskus taas tuntuu täsmälleen samalta kuin silloin kun lapset olivat pieniä. Minun pikku ukkelini saattoi pyöriä ulkona tuntikausia! Säässä kuin säässä! Hän ei tuntenut kylmää. Hän saattoi juosta koko päivän uimahousuissa. Tai pelkkä hattu päässä. Ihan mikä tahansa hattu. Voitko kuvitella – niin no, et ehkä voi – hän oli nuorena niin onnellinen. Hän uiskenteli kuin hylje. Kiipeili kuin apina. Kiskoi mennessään kikke-
liään, hän oli niin utelias. Kyllähän sinä tiedät millaisia pikkupojat osaavat olla. Kiinnostuneita kaikesta, aina ydintutkimuksesta siihen, miten lapsia tehdään. Hän oli niin herttainen. Mutta myös oikea kovanaama. Tarmokas. Kerran ulkoahuussissa oli kuollut rotta, ja hän syöksyi sisään – *syöksyi* – ja nosti sen lattialta ja viskasi ulos! Sitten pidettiin tietenkin hautajaiset. Hän järjesti ne kauhean hienosti. En nyt halua liikaa kehuskella, lähelle näkee tunnetusti aina vähän huonosti – mutta hänhän on musikaalinen. Ei säveltämistä pääse opiskelemaan, ellei siihen ole taipumusta. Sillä lailla olen kyllä oikeastaan aika tarkkanäköinen. Hän tarttui ihan mihin tahansa, vaikka keppiin tai kiveen, ja *loi musiikkia*.» Hän vaikenä mietteliäästi, painokkaasti. »Niin, niinhän se on.»

Vierasta koiraa ei saa ikinä katsoa silmiin. Silloin se puree. Jos koira hyökkää ja tarttuu löyhkäävillä leuoillaan käsivarteen, kättä ei saa vetää pois päin, muuten koira puree vain kovempaa. Käsivartta pitää työntää

koiran suuntaan, kunnes koira päästää irti. Sitten pitää soittaa poliisille, joka saapuu lopettamaan koiran yhdellä laukauksella.

»Mutta nyt meillä on vähän korjailtavaa ja tuunailtavaa.» Pirteä äänensävy. »Pikkumökin katto kaipaa kunnostusta – saamme aina yhdessä niin paljon aikaan. Olemme tosi hyvä tiimi. Bengt on taitava, mutta ei se ole sama juttu. Ehkä harrastamme vähän talviuintiakin. Mutta ensin täytyy ajaa sinne! Pirunmoinen matka.»

Hän risti kätensä rinnalleen. Tarjoaisiko hän minulle tupakan, niin kuin sotavangille ennen niskalaukausta? Tai viimeisen aterian. Lentoaseman kioskin valikoima ei ollut järin houkutteleva. Twix ja pullo Ramlösaa. Hyvästi.

»Niin että sinun oli kyllä ihan turha vaivautua tänne asti. Tulipas jaariteltua ennen kuin pääsin asiaan! Sen minä vain halusin sanoa. Niin ja että hei vaan, tietenkin.»

Pling-plong. Kaiuttimissa joku rykäisi ja rätisi: »Yksi, kaksi, yksi – testing, testing» – pelinjohtaja helvetin bingohallissa.

»Hyvää päivää, rakkaat matkustajat! Meillä on nyt vähän ikäviä uutisia, mutta ei anneta sen pilata tätä kaunista päivää!» Tämä kaunis päivä. Pilvetön taivas.

»Kiitoradalla on jäätä, joten Strömmestä saapuva lento viivästyy aavistuksen.» Kiitoradalla jäätä? Olin lähempänä Pohjoiskalottia kuin koskaan aiemmin elämässäni. Tämä ei mitenkään voinut olla ensimmäi-

nen kerta, kun tällä lentokentällä kohdattiin ilmiö nimeltä jää.

»Tällä hetkellä arvioimme viivästyksen pituudeksi noin puolitoista tuntia.»

Haraldin äiti huudahti jotain närkästyneeseen sävyyn, en oikein saanut sanoista selvää, mutta oli ilmeistä, että hän koki tilanteen henkilökohtaisena loukkauksena. Jotain valui lävitseni, lyijyä, jotain järkyttävän raskasta ja mahdollisesti hengenvaarallista. Minun lentoni Tukholmaan. Pelastusköyteni. Viimeinen siteeni sivistykseen. Todellisuuteen.

»Koska Strömmestä on jatkamassa paljon matkustajia rakkaaseen pääkaupunkiimme, olemme lykänneet myös Tukholman-lennon lähtöä. Palaamme asiaan, kun meillä on uutta kerrottavaa!» Sinulle on tehty lobotomia, sanoin itselleni. Juuri nyt et tunne mitään. Sinulla on oikeus vaieta. Kaikkea sanomaasi voidaan käyttää oikeudessa todisteena sinua vastaan. Sinulla on oikeus asianajajaan –

»Luonto kutsuu», sanoin ja onnistuin viimein nousemaan pystysuoraan asentoon ja aloin etsiä katseellani epätoivoisesti vessaa, siunattua kylttiä, joka sanoo *PIILOUDU TÄNNE*. Jätin muovitarjottimeni pöydälle ja panin merkille, että se näytti täsmälleen samalta kuin hänen: valkoinen kahvikuppi, muoviin pakattu voileipä, rukiinen. Jostain syystä myös hän oli ostanut päärynänmakuisen pillimehun. Kuka hullu ostaa päärynäpillimehun? Huomasin, että käteni olivat jähmettyneet kouristuksenomaiseen raateluasentoon.

Rentoudu, rentoudu – otsalohkossasi ei ole aivo-toimintaa, olet vegetatiivisessa tilassa – kainaloni ja otsani olivat märät, pusero oli liimautunut ihooni. Ei syytä paniikkiin, kuten palomiehet huutavat, kun itse asiassa tarkoittavat *POISTUKAA RAKENNUKSESTA VÄLITTÖMÄSTI*. Valo oli keltaista. Jossain rääkyi lapsi, kovaa ja läpätunkevasti. Itkinkö minä? Vihasta? Pyyhkäisin ranteella poskeani, toivon mukaan huomaamattomasti. Pettymyksestä? Ei. En itkenyt.

Freudin mukaan ahdistus on pelkoa, jonka syy on hämärän peitossa. Minä voin sanoa ainoastaan, että tunsin määrittelemätöntä kauhua. Ehkä kauhu syntyy yksinkertaisesti siitä, mikä on meille vierasta, sanattoman hirveää. Niin kuin häpeä – kun jokin salainen ja puolustuskyvytön meissä paljastuu. Luulen että häpeää ja kauhua yhdistää sanattomuus. Sanomme, että katsoimme totuutta silmästä silmään, ja ehkä totuus on se, minkä tiedämme, tai mitä meidän oletetaan tietävän, tai se mitä luulemme tietävämme. Vaellamme tuntemattomassa. Tai sitten tässä kaikessa – häpeässä, salatussa, kauhussa – onkin kyse siitä, mitä Freud kutsui sanalla *unheimlich*. Hyvin tuntemissamme asioissa piilevästä vastenmielisyydestä, tai vieraudesta siinä mikä on meille tuttua.

Apinan inhimillinen, kiiltävä katse. Hän muistutti minua jostakin, tai mielessäni jokin yhdistyi häneen – jokin vanha, jokin epämiellyttävä tunne, joka oli vanhempi kuin minun ruumiini, vereni, muistoni. Mielleyhtymien ketju oli tietenkin omani: kiinalainen

vesikidutus, hullut koirat jotka riuhtovat itsensä irti köydestään ja purevat pieniltä lapsilta kasvot. Ensimmäinen nainen, jolle tehtiin kasvojensiirtoleikkaus – hänestä tuli oikeasti aika hyvännäköinen – oli jäänyt unilääkepölyissä papilloninsa hyökkäyksen uhriksi.

Aivan niin. Huumeet. Kun sanotaan, että jokin asia on kuin huumetta, ajatus on yleensä myönteinen; se on jotain, mitä ei voi vastustaa. Tämä nainen oli huume siinä mielessä, että häntä ei voinut tietyissä ympäristöissä vältellä ja hänen kohtaamisensa muutti todellisuuden epävakaaksi ja musertavaksi, murskaavaksi ja surrealistiseksi. Horjuttavaksi. Sanoitko että tuo on lattia? Muistuttaa erehdyttävästi kattoa.

Lukittauduin vessakoppiin ja painoin otsan kaakeliin. Ääneni oli pedagoginen: Et ole vankina. Sinua ei ole otettu panttivanngiksi. Et ole helvetissä. Tuo, joka istui juuri pöytäsi jutustelemaan, ei ole paholainen. Paholaisella on pukinsorkka. Paholainen ei juo päärynäpillimehua. Haraldin äiti on aivan tavallinen nainen, joka haluaa tavata poikansa sen jälkeen, kun poika on viettänyt kuusi viikkoa huumevieroituksessa Norjan tuntureilla. Olennaisin kysymys oli, miksi minä olin siellä ja halusin tavata hänen poikansa sen jälkeen, kun poika oli viettänyt kuusi viikkoa huumevieroituksessa Norjan tuntureilla.

2

Harald, niin. Jos hän olisi koira, hän olisi kultainenoutaja. Sellainen, joka laukkaa agilitykentälle into piukassa ja poikkeaa sitten äkkiarvaamatta radalta nähdessään tennispallon, kiihdyttää täyteen vauhtiin ja palaa ylpeänä ja onnea puhkuen jättikeppi suussa. Kultaisetnoutajat. Ystävällisiä eläimiä, kurinalaisia eläimiä – opaskoiria, koiria jotka osaavat haistaa kasvaimet ja varkaat, koira jolla on mitä onnellisin, valloittavin hymy. Koira, joka nukahtaa kuono hännän alla ja tepsuttelee sitten mustat kynnet rapsuen ihmisensä luo, laskee tassun hänen kädelleen ja sanoo: sinä olet kaunis, ja niin olen minäkin.

Hämmennyin siitä, että rakastuin Haraldiin. Häntä oli niin *paljon*, niin kuin kultaisianoutajia yleensä on. En ollut koiraihminen ennen kuin tapasin hänet. Hän ei kaatanut kukkaruukkuja tai pikkulapsia hännällään eikä kylpenyt vesikulhoissa, mutta hän oli niitä miehiä, joille tuolit ja pöydät ovat aina liian pieniä ja joiden paita pullottaa vatsan kohdalta. Harald puhui liikaa ja liian innostuneesti, hän kylvi kaiken aikaa ympä-

rilleen keksinmurenoita ja nuuskarasioita ja vanhoja mytättyjä kuitteja. Hän oli innokas siinä missä minä olin silkkaa rajoittunutta varauksellisuutta, hän oli nälkäinen verrattuna minun välinpitämättömään nääntyneisyyteeni, välillä taipuvainen hekottamaan tökerölle huumorille ja ihmisille jotka pyllähtävät pyrstölleen. Hänen intonsa oli ylivoimaista ja ihastuttavaa. Ennen kaikkea hän oli *läsnä*: saatoin aina nojata otsaani hänen pörröiseen päähänsä, hiusrajaan, joka oli kostea ennakoimattoman juoksupyrähdyksen jäljiltä.

Kun tapasimme, Harald oli lopettelemassa opintojaan oikeustieteellisessä ja etsi töitä. Hänen tavoitteensa oli edetä pian tuomariksi, mutta siihen asti hän halusi taistella sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Häärätä, pelastaa henkiä, muuttaa yhteiskuntaa. Luulen että hän määritteli itsensä marxilaiseksi. Keran juhliissa kuulin hänen paasaavan stalinismin ja trotskismin eroista – »Trotski kehitti *jatkuvan* vallankumouksen konseptin» – ja käännyin oviaukossa. Hän kertoi, että hänen isänsä oli taistellut demokratian ja puhtaan veden puolesta Nicaraguassa, tai jotain siihen suuntaan, ja kuollut auto-onnettomuudessa E4:llä kymmenen vuotta aiemmin. Isä oli Haraldin suuri esikuva ja suuri suru. Hän oli ollut melankolinen mies, epäkäytännöllinen, haaveellinen. Syvästi masentunut. Sellainen hahmo ainakin nousi esiin Haraldin kertomuksista. Äiti vaikutti täysin päinvastaiselta: terve kuin pukki, yhtä käytännöllinen kuin purkinavaaja. Hän oli

nainen, joka sai asiat muuttumaan ja hoitumaan: hän puhdisti vesilukon tai korjasi kokonaisen katon ja vastaili samalla työmeileihin. »Hän on käsittämättömän tehokas», Harald sanoi ihastellen.

Osa Haraldin viehätysvoimaa oli hänen pidäkkeetön intohimonsa erilaisia asioita kohtaan: ooppera, tomaatinkasvatus, Italia – hän kutsui itseään ilman pienintäkään ironian häivettä italoofiliksi – ja erityisesti italialainen ruoka. Hän oli käynyt Roomassa kurssilla harjoittelemassa pastanlaittoa ja opetellut rakastamaan focacciaa Bolognassa. Hän oli syönyt suurenmoisen phon Bangkokissa. Chiang Maissa hän joi tuoretta litsimehua, josta hän yhä näki unia öisin. Kun menimme ulos syömään – me menimme ulos *syömään* (en ollut koskaan ennen käynyt ravintoloissa muuten kuin sosiaalisesta velvollisuudentunteesta) – hän puhui viineistä; kyseli rypäleistä ja laaksoista, vuosiluvuista ja vivahteista: mustaviinimarjanlehti, greippi. Kun tarjoilija kääntyi minun puoleeni, sanoin aina herttaisesti: »Listan halvin, kiitos.» Se sai Haraldin nauramaan ja katselemaan minua rakastavasti. Enkä tiedä miksi tämä tuntuu niin merkitykselliseltä, mutta kerran lauantaikäilyisessä Systembolagetissa kuulin hänen huudahtavan: »Mikä järjestys tämä oikein on olevinaan?! Calabria Toscanan vieressä!» Piilouduin tolpan taakse.

Tapasimme Lundissa konferenssissa, jossa esittelin osaa väitöskirjastani erinäisille maltillisen kiinnostuneille

vanhemmille miehille, muutamille nuoremmille, melko innokkaille opiskelijoille sekä joillekin tuntemattomille kasvoille. Ja sitten vielä röyhkeälle vaalealle miehelle, joka osoittautui Haraldiksi. Tutkimukseni oli osa poikkitieteellistä projektia, joka tutki väkivaltaa »ilmionä, symbolina ja tunteiden kantajana kulttuurihistoriallisessa kontekstissa», ja se oli juuri niin epätasällistä kuin miltä se kuulostaa. Olin jo kolme vuotta viilaillut väitöskirjaa, jonka lähtökohtana oli Pierre Corneillen *Le Cid*, 1600-luvun draama, joka sijoittui keskiaikaisen Kastilian hoviin. Perusajatukseni, tai se mitä jonain nerokkaana hetkenä olin päättänyt pitää tutkielmani perusajatuksena, liittyi kahden kilpailevan aatelismiehen väliseen riitaan siitä, kumpi ansaitsee kuninkaan suosion. Nuorempi aatelismies antaa vanhemmalle korvatillikan, mistä ilmeisesti automaattisesti käynnistyy kaksintaistelu, jotta vanhempi voi puolustaa kunniaansa. Korvatillikkaa pidettiin erittäin voimakkaana halveksunnan eleenä. Se oli tuon ajan versio kasvoille sylkemisestä. Kysymyksenasetteluni liittyi siihen, miten kohtaaminen »heijasti maskuliinisuuden ja luokan konstruktioita kapitalismiin siirryttäessä». Kolmen vuoden jälkeen oli ilmeistä, ettei aineistoni tukenut mitään niistä päätelmistä, joihin olin toivonut pääseväni (jotain fenomenologiasta ja Don Draperista), mutta koska kukaan yliopistolla ei osoittanut projektiani kohtaan erityistä kiinnostusta, annoin asian olla. Se sopi minulle hyvin. En ollut synnynnäisesti akateeminen, ajatteluni oli liian assosiatiivista ja jäsentymätöntä, ja usein odotin, että

lukija täyttäisi tekstin epäkiinnostavat aukkokohtat ja katkelmat itse. Ohjaajani huomautti kerran, että eräs osio tekstissäni olisi sopinut paremmin proosalyyriikan määritelmän alle. Vastasin, ettei kukaan ole koskaan kuollut altistuttuaan proosalyyriikalle. Karolina vilkaisi minua epäuskoisesti otsa kurtussa ja myönsi, ettei genre todennäköisesti ollut koskaan johtanut kuolemantapauksiin, ainoastaan kuolemanraajakokemuksiin. Oli miten oli: Lundin konferenssissa, jolle oli annettu ytimekäs nimi *Muutoksia*, olin puoliksi sairauslomalla eikä minulla ollut voimia lisätä työhöni minkään valtakunnan kirjallisuusgenrejä.

Sairauslomani oli seurausta siitä, että kahdeksan kuu-
kautta aiemmin olin menettänyt tajuntani lähikaupassa ja herännyt lattialta. Se oli painajainen; tarkemmin sanottuna en osannut päättää, olinko painajaisessa vai olinko todella herännyt vieraalta lattialta ympärilläni tohkeissaan kyyristeleviä ventovieraita. He selittivät vakavina ja kiihdyksissään, että olin saanut *kouristuskohtauksen* ja että *ambulanssi oli tulossa*. He sanoivat sen kerta toisensa jälkeen, aivan kuin se auttaisi minua hahmottamaan paikkaa ja aikaa. Jos joku olisi kysynyt minulta pääministerin nimeä, olisin vastannut Göran Persson. Olin saanut ensimmäisen epileptisen kohtaukseni, ja opin jälkepäin, että kun menettää käsityksen ajasta ja paikasta eikä ylipäänsä tiedä enää mistään mitään, se kuuluu niin sanottuun postiktiaalitilaan. Kohtausten toinen yleinen seuraus on muistinmenetys

– kohtauksen saanut ei muista, mitä on tapahtunut juuri ennen kuin aivot antavat itselleen laiskanlaisen sähköiskun, ja hänen on myös vaikea muistaa mitä on tapahtunut heti sen jälkeen. Minulla ei siunattua kyllä ollut muistikuvaa siitä, että olin saanut toisenkin kohtauksen ambulanssissa ja vielä kaksi lisää, kun tätini istui luonani, muovituolilla sairaalasängyn vieressä, huolestunut läheinen, joka oli alkanut huutaa kauhuissaan hoitohenkilökuntaa paikalle ja painanut jotain punaista nappia. Kun hän kertoi siitä jälkepäin, tilanne oli minulle täysin, kertakaikkisen, sataprosenttisen vieras.

Magneettikuvauksessa ja neurologisissa tutkimuksissa aivoistani ei löytynyt mitään vikaa. Aivoissani oli tuhansittain vikoja. Miten ne oli saatettu missata? Ärtynyt ja myös ärsyttävä neurologi käski minun syödä kunnolla, nukkua kunnolla, liikkua kunnolla, käyttää mahdollisimman vähän alkoholia ja välttää tuoleilla seisomista.

»Emme ole löytäneet mitään, mikä viittaisi epilepsiaan. Toonis-klooniset kohtauksesi ovat sellaisia, joita kutsumme provosoiduiksi.»

»Provosoiviksi?» sanoin. Esitin tyhmää. Ei hän ollut ainoa, joka oli ärtynyt.

»Provosoiduiksi. Provosoitu kohtaus. Olet tehnyt jotain sellaista, jonka takia saat niitä. Tässä on kyse psyykkisestä stressistä. Sinun pitää poistaa kaikki stressi elämästäsi.»

*”Johanna Frid rakentaa
teräväkatseisesti täysimittaisen
sodan sukupolvien välille...
Loistelias.”*

– DAGENS NYHETER

Haraldin kolmekymppinen tyttöystävä ja seitsemänkymppinen äiti kohtaavat lentokentällä. Kumpikin heistä odottaa Haraldia, jonka lennon pitäisi laskeutua hetkenä minä hyvänsä. Lento on kuitenkin myöhässä, ja tuntien kuluessa jännite kahden naisen välillä vain kasvaa. Eikä pienellä lentokentällä pääse pakoon menneisyyden rikkomuksia.

”Lukittauduin vessakoppiin ja painoin otsan kaakeliin. Ääneni oli pedagoginen: Et ole vankina. Sinua ei ole otettu panttivangiksi. Et ole helvetissä. Tuo, joka istui juuri pöytäsi jutustelemaan, ei ole paholainen. Paholaisella on pukinsorkka. Paholainen ei juo päärynäpillimehua. Haraldin äiti on aivan tavallinen nainen, joka haluaa tavata poikansa sen jälkeen, kun poika on viettänyt kuusi viikkoa huumevieroituksessa Norjan tuntureilla.”

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-50461-1